

عنوان پژوهش

بازنشستگی در برنامه‌های عمرانی و توسعه پیش و پس از انقلاب

بیان و تشریح مسئله

مقوله بازنشستگی به عنوان مهمترین فصل بیمه‌های اجتماعی یکی از موضوعاتی است که در یک قرن اخیر به دلایل بسیاری از جمله نقش بازنشستگی در توسعه اقتصادی کشورها، بازتوزیع ثروت، احیاء و ارتقا سلامت و تأمین معیشت جامعه، بیشترین توجه را به خود معطوف ساخته است. کشور ما نیز از این مهم مستثنی نبوده و سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران کشور همگام با تحولات جهانی نسبت به استقرار نظام‌های تأمین اجتماعی و بازنشستگی برای گروه‌های مختلف جامعه در کشور اهتمام ویژه‌ای به عمل آورده‌اند به طوری که بعد از انقلاب، اصل ۲۹ قانون اساسی نیز بدان تأکید ویژه‌ای داشته است.

سابقه پرداخت حقوق بازنشستگی و وظیفه کارمندان دولت به مجلس اول در صدر مشروطیت و سال ۱۲۸۷ هجری شمسی که قانون وظایف به تصویب رسید برمی‌گردد؛ اما با تصویب قانون استخدامی در سال ۱۳۰۱ بود که نظام مدون بازنشستگی کارمندان دولت ایجاد و واحد سازمانی به نام دایره تقاعد در وزارت مالیه وقت مأمور تمشیت امور آن شد. دایره مذکور در سال ۱۳۱۳ به موجب قانون تأسیس دانشگاه به اداره و بعدها به عنوان اداره کل بازنشستگی ارتقا یافت. با تصویب قانون استخدام کشوری در سال ۱۳۴۵/۳/۳۱ اداره کل بازنشستگی با تمام دارایی‌ها و تعهدات و اموال از وزارت دارایی منتزع و به سازمان امور دارای و استخدامی کشور وابسته گردید و از سال‌های نخستین دهه ۱۳۵۰ به صورت سازمانی مستقل وابسته به سازمان مذکور درآمد. هم اکنون در ایران ۱۶ صندوق عمومی بازنشستگی مربوط به ارگان‌های مختلف، به عنوان نهادهای مالی مستقل بین‌نسلی مشغول به فعالیت هستند که از طریق جمع‌آوری پس‌اندازهای خرد افراد تحت عنوان حق بیمه بازنشستگی و سرمایه‌گذاری این منابع در قالب سبد دارایی و مدیریت آن، امکان تأمین دوران بازنشستگی افراد در دوران کهولت سن و از کارافتادگی را فراهم می‌آورند.

بررسی جایگاه بازنشستگی به عنوان مفهومی مدرن که از الزامات یک ساختار بروکراتیک و نظم اداری جدید نشأت گرفته، در مجموعه برنامه‌های عمرانی و توسعه قبل و بعد از انقلاب، می‌تواند نمایی روشن‌تر از ذهنیت سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان با این مفهوم ارائه کند. همچنین بهره‌مندی از تجارب ثبت‌شده در فراز و فرودهای تاریخی در قالب قوانین و مقررات مرتبط با بازنشستگی که در برنامه‌های کلان (عمرانی و توسعه) بازنمایی شده‌اند می‌تواند به نوعی بیانگر نحوه مواجهه مجموعه نظام بروکراتیک کشور با پدیده بازنشستگی باشد.

ضرورت انجام پژوهش

هرچند که شرایط کنونی کشور به لحاظ شاخص‌های تأثیرگذار بر موضوع بازنشستگی، از جمله ساختار جمعیتی منحصربه‌فرد است، اما آگاهی از سوابق تاریخی مفهوم بازنشستگی، جایگاه آن در برنامه‌های کلان کشور و به تبع آن نحوه بازنمایی این

مفهوم در قوانین، مقررات و آیین‌نامه‌های مصوب، علاوه بر آگاهی‌بخشی نسبت به نوع برخورد سیاست‌گذاران پیشین با موضوع مذکور، می‌تواند علت (علل) اصلی تصویب بسیاری از قوانینی که تاکنون ساری و جاری هستند را نشان دهد و در برخی موارد راهگشای سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در تصویب قوانین جدید و یا تنقیح قوانین جاری بازنشستگی باشد.

شرح خدمات

مجری می‌بایست به بررسی دقیق جایگاه نظام و مفهوم بازنشستگی و درعین‌حال پیش‌زمینه‌ها و علل تصویب قوانین مرتبط با این موضوع در برنامه‌های عمرانی و توسعه قبل و پس از انقلاب بپردازد.